

Naročnina mesečno 18 Lir, za tuzemstvo 20 Lir — nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate. Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in sprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Abbonamenti: Mese 18 Lire; Estero, mese 20 Lire, Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti; 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto.

SCOVENE

Italijansko-nemške čete vkorakale v nezasedeno Francijo

Vojno poročilo št. 899
Sovražna križarka
ob alžirski obali potopljena
Številne ameriške in angleške ladje
poškodovane — Angleži zgubili
27 letal.

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Na egiptovskem bojišču so se nadaljevala napredna premikanja italijanskih in nemških čet, ki so v ugodnih spopadih uničila desetino oklepnih sredstev.

Letalstvo Osi je razvilo živahno delavnost in je sestrelilo 4 angleška letala.

V času od 5. do 10. novembra v skladu s pozno prispelim poročili je sovražno letalstvo med boji nad Severno Afriko v celoti zgubilo 27 letal.

Skupine naših torpednih letal so ponovno napadle pomorske angleške in ameriške skupine v alžirskih vodah. Sovražna križarka je bila zadeta in so jo trije torpedi prelomili ter se je hitro potopila. Neka druga križarka je bila poškodovana. Parnik s 15.000 tonami je bil tudi zadet in se je videlo, kako se je nagnil in se je najbrž potopil.

Nemški letalci so zadeli mnogo drugih vojnih ladij in trgovskih parnikov. V letalskih bojih s sovražnimi lovci so sestrelili eno letalo vrste »Hurricane«.

Naša skupina je z velikim uspehom napadla letališče v Alžirju, na katerem so izbruhnili obsejni požari.

Včeraj popoldne je protiletalsko topništvo zadelo nad Augusto sovražno letalo, ki je treščilo v bližini polotoka Magnin. En član posadke se je spustil s padalom in je bil ujet.

Bliizu otoka Sapienza je naše letalo sestrelilo sovražno letalo vrste »Spitfire« in sicer južno do Navarina.

Angleška letala so v pretekli noči izvedla nov polet nad okoliške kraje Cagliari in povzročila nekaj škode ter ranila nekaj civilnih oseb.

Rim, 11. novembra. Skupno s premikanjem nemških čet so edinice italijanskih čet danes zjutraj vkorakale na ozemlje nezasedene Francije. (Stefani).

Hitlerjev proglas Francozom

Berlin, 11. nov. d. Državni kancelar je izdal danes naslednji proglas:

Francozi! Častniki in vojaki francoske oborožene sile! Dne 3. septembra l. 1939 je angleška vlada brez vzroka in brez vsakega poudara napovedala Nemčiji vojno. Zal se je takrat tem zasnovalcem vojne posrečilo, da so pregovorili tudi francosko vlado, da se je priključila tej vojni napovedi Anglije. Za Nemčijo je pomenilo to nerazumljivo izzivanje. Nemška vlada ni od Francije ničesar zahtevala in ni imela nasproti Franciji nobenih zahtev. Nemški narod, ki je moral nastopiti proti Angliji, ni gojil nobenega sovraštva proti Franciji. Zaradi te vojne je prišlo nad nesrečo obeh narodov mnogo gorja in nesreče.

Po polomu francosko-angleškega sodelovanja in po porazu angleške vojske pri Dunkerquu je Francija zaprosila za dovolitev premirja. Nemška vlada je pristala nanj, morala pa je skrbeti za to, da bi pozneje ne nastale nove vojne nevarnosti na tem področju.

Nemčija ni imela namena, da bi Francijo ponižala ali uničila ali razdejala njen svetovni imperij, temveč je hotela nasprotno v poznejšem premisljenem miru doseči oziroma medsebojnega sporazuma. Odtlej je Anglija in posledje tudi Amerika skušala zmerom znova dobiti oporo na francoskem ozemlju, da bi lahko vojno nadaljevali na tujih tleh. Zadnje dni sta izvedli podoben poskus z roparskim napadom na zapadne in severne afriške dežele, da bi lažje nadaljevali morebitno prodiranje na francosko ozemlje. V zadnjih 24 urah je bila nemška vlada obveščena, da bi se te operacije imele razširiti tudi zasedbo Korzike in z napadom na južno francosko obalo.

Zaradi tega sem se odločil, da sem dal nemški oboroženi sili povelje za takojšnjo zasedbo nezasedenega dela Francije z istočasnim zagotovilom, da bo nemška oborožena sila vkorakala v te kraje kot prijateljica francoskega

naroda. V tem pogledu je dobila nemška vojska vsa potrebna navodila za nadaljnje postopanje v zasedenih krajih. Francoska vlada bo lahko tudi v bodoče opravljala vse svoje zakonite posle, tako da bo francoski narod čim manj čutil obremenitve tega izrednega ukrepa.

Ob koncu poudarja državni kancelar v svojem proglasu, da je prepričan, da bo francoski narod globoko doimel veliki pomen te njegove odločitve in ne bo nikjer oviral težke naloge nemškega vojaka. Prav gotovo pa se bodo marsikje zglasili tudi mnogi Francozi, ki bodo pripravljani skupno z nemškim vojaštvom nastopiti v skupni obrambi za meje Francije proti zagrozenemu sovražniku, ki je tudi Francoze več kakor 300 let samo ropal in izkoriščal ob vsaki priliki.

Turčija v boju z draginjo, veriženjem in špekulacijo

Ankara, 11. nov. s. Včeraj se je začel v Ankari veliki parlamentarni teden, v katerem bodo v zbornici obravnavali in sprejeli številne postavke, ki naj bi pobijale draginjo, preprečile veriženje in odstranile druge neprilike, kakor je bil to napovedal predsednik republike v svojem govoru 1. novembra. Poročajo, da bo danes predsednik vlade Saradžoglu sporočil parlamentarni skupini narodne stranke sklepe, ki jih bo vlada sporočila v četrtek narodni skupščini. Navzlic skrivnostnosti, v katero so zavite odločitve vlade, se je vendar zvedelo, da bodo prišle v razpravo naslednje tri točke političnega in socialnega značaja. 1. Strogo nadzorstvo nad vsemi cenami na domačem trgu in pri izvozu. 2. Državno nadzorstvo nad zalogami živil ter industrijskimi surovinami. 3. Uvedba najstrožjih kazni za verižnike in vojne dobičkarje.

V nekaterih krogih pričakujejo, da bodo ustanovljena posebna sodišča za socialno in gospodarsko obrambo ljudstva. Nekateri listi ob tej priložnosti omenjajo zloglasna sodišča za brambo neodvisnosti, katera je ustanovil izmet paša, ko je bil načelnik vlade v viharjem času, ki je prišel po vojni za neodvisnost. Liberalni ukrepi, ki so bili v Turčiji prvi hip izdani, so dali zagona vsemu kopičenju, trgovini, veriženju in to je bilo usodno, ker je povzročilo gospodarsko krizo in oškodovalo manj premožne sloje, to se pravi veliko večino ljudstva. Na to krizo odgovarja sedaj turška vlada z drakoničnimi ukrepi, ki pa se ravna po zgledu iz totalitarnih držav, katere so posnemali zaradi njene potrebe tudi v Angliji in Združenih državah.

Zatamnitev v Švici

Bern, 10. nov. AS. Uradno poročajo, da je bila zaradi ponovnih kršitev švicarskega neba zaukazana zatamnitev ob 8 zvečer.

topniško streljanje z ladje »Jean Barthe« preprečilo neki ameriški vojni ladji nadaljnje zasledovanje dveh naših torpedovk.

Maršal Petain — francoski vrhovni poveljnik

Rim, 11. novembra. AS. Maršal Petain je sam prevzel poveljstvo nad francosko vojsko, mornarico in letalstvom. Pisarna državnega poglavarja v Vichyju je včeraj ob 12.30 sporočila tole:

Maršal Francije, državni poglavar je sprejel naslednji sklep:

»V odsotnosti admiralu Darlana prevzemam od danes dalje vrhovno poveljstvo nad mornarico, vojsko in letalstvom. Za zdaj morem dati eno samo naročilo: »Vsakdo naj izpolnjuje svojo dolžnost z disciplino, v redu in hladnokrvno.«

Francoskim admiralom in generalom v Severni Afriki je Petain poslal naslednje sporočilo:

»Dal sem zapoved za odpor proti napadalcu. Danu zapoved ponavljam.«

Pariz, 11. novembra. AS. Delegat francoske vlade v zasedeni Franciji, poslanik De Brion, je sprejel zastopnike francoskega in tujega tiska in jim naročil, naj priporočajo pariškemu prebivalstvu zaupanje in mir. Prevzem vrhovnega poveljstva nad francoskimi oboroženimi silami s strani maršala Petaina pomeni združitve vrhovnega poveljstva v eni sami roki in je poročilo za trden odpor Francije zoper angleško-ameriški pritisk.

Poveljnik Maroka odbil ameriški poziv na predajo

Vichy, 11. nov. AS. Francoski generalni zastopnik v Maroku general Nogues je odločno (Nadaljevanje na 2. strani.)

Rojstni dan Kralja in Cesarja

Ljubljana, 11. novembra.

Danes praznuje Njegovo Veličanstvo Kralj in Cesar Viktor Emanuel III. svoj rojstni dan. Letošnji njegov rojstni dan pada v razdobje najsilovitejših naporov italijanskega naroda, da si po zaslugah svojega orožja pribori v Evropi in svetu takšno mesto, kakršno mu pripada. Pri tem pa ima italijansko ljudstvo za zgled svojega Poglavarja, ki prvi med vsemi državljani najvestneje izpolnjuje sveto skupno dolžnost: služiti z vsemi sredstvi ter z vsemi zmognostmi svoji domovini, ki je v orožju. Ta dan se okoli vzvišene osebe Vladarjeve zbirajo vsa italijanska srca, ki vidijo v njej stalni zgled svetega rodoljubja in predanosti svojim dolžnostim ter nezlomljive vere v boljšo usodo Italije. Za časa vladanja Viktorja Emanuela III. je Italija stalno korakala po poti, ki jo je vodila do njene imperialne veličine in na tej poti je bil Vladar vedno prvi vojak svojega naroda, saj je njegova vladarska doba z majhnimi presledki potekla vsa v vojnah, ki so Italijo ovenčale s slavo ter ji priborile Imperij. Zlasti danes, ko italijanski narod, nadaljujoč fašistično revolucijo, bije borbo za še lepšo veličino italijanskega Imperija in za zmagovalno civilizacijo, se ves narod zunaj na bojiščih in doma pri delu poklanja svojemu Suverenu, obljublja joč mu, da bo pod znakom Savojske zvezde in liktorja odločno vztrajal do zmage.

Ameriški diplomati odšli iz Vichyja

Vichy, 11. nov. AS. Izvedelo se je, da so člani ameriškega veleposlaništva v Vichyju in ameriški častniki odpotovali v Lourdes, kjer bodo počakali na odhod v Perpignan.

Pariz zahteva vojno napoved Angliji in Ameriki

Pariz, 11. novembra. AS. Predsednik francoske ljudske stranke Doriot je poslal maršalu Petainu in predsedniku vlade Lavalu naslednjo resolucijo svoje stranke: »V imenu deset tisočev pariških manifestantov in 7200 delegatov kongresa ljudske stranke zahtevamo od vlade: 1. takojšnjo napoved vojne Angliji in Ameriki; 2. sklenitev pakta za obrambo in zopetno zavajanje Afrike z vsemi prizadetimi evropskimi velesilami; 3. pristop k paktu proti kominterni; 4. odobritev pravil za francoski prostovoljni korpus.«

Seja španske vlade

Madrid, 11. nov. AS. Snoč se je sestal ministrski svet pod predsedstvom generala Franca. Seja je trajala pozno v noč. Odobrenih je bilo mnogo ukrepov upravnega značaja.

Bern, 11. novembra. AS. Švicarski zvezni zbornici sta odbili prošnjo za pomilostitev, ki so jo vložili trije podčastniki, obsojeni na smrt zaradi veleizdaje.

Razbite sovražne postojanke na Kavkazu

Ob alžirski obali je bila zadeta nosilka letal — Velika oklepna zadeta

Hitlerjev glavni stan, 11. nov. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

V zapadnem Kavkazu in ob Tereku je bilo več sovražnih napadov v ogorčenih borbah odbitih. Izgrajene sovražne postojanke so bile s topniškimi ognjem razbite.

V Stalingradu živahno udejstvovanje napadalnih oddelkov.

Na fronti ob Donu so romunske čete odbile sovražne napade. Bojni letalci so z uspehom posigli v borbe na kopnem. Madžarske čete so preprečile poskus prekočenja reke.

V srednjem in severnem odseku vzhodne fronte so bile izvedene lastne napadalne operacije in je bilo odbitih nekaj sovražnih sunkov. Bojna in strmoglavna letala so nadaljevala napade proti izgrajnim postojankam in železniškim napravam.

Na egiptovskem bojišču so nemške in italijanske čete nadaljevale svoje nameravane pokrete, pri čemer je bilo v uspešnih borbah 12 sovražnih oklepnih vozil uničenih. Angleško letalstvo je izgubilo 4 letala.

Nemška in italijanska lovka letala so v

času od 5. do 10. novembra v letalskih bitkah proti močnim letalskim skupinam sestrelila 27 letal.

Nemške in italijanske letalske sile so še nadalje napadle ameriško-britansko izkrcavalno brodogoj ob obali francoske Severne Afrike. Ena nosilka letal in ena velika trgovska ladja sta bili zadeti z bombami. Bojna letala so sestrelila 3 sovražne lovce.

10. novembra ponoči so nemški brzi čolni napadli sovražni konvoj ob vzhodni angleški obali in so potopili v srditi borbi s spremljajočimi rušilci 4 sovražne ladje s skupno 11 tisoč tonami. Dve nadaljnji ladji in ena spremlja joča ladja so bile s torpedi zadete. Vsi brzi čolni so se vrnili v svoja oporišča. En brz čoln, ki je bil s torpedom poškodovan, je bil priveden v nemško oporišče.

Ob obalah zasedenega zapadnega ozemlja so bili sestreljeni 4 sovražni bombniki.

V Severnem Atlantiku je nemška podmornica s torpedom zadela oklepni razreda »Queen Elisabeth«. Opažena je bila močna eksplozija.

Francoske čete v Severni Afriki se upirajo Angležem in Amerikancem

Rim, 11. nov. AS. Položaj v Maroku in Alžiru se zdi, da se ni bistveno spremenil. V Maroku nadaljujejo francoske sile z odporom ter imajo na več točkah v rokah pobudo zoper ameriške izkrcane oddelke. Zanikujejo nova domnevna izkrcanja v Agadirju in Mogadorju. Blizu Casablance je topniški ogenj ustavil nasprotnikovo kolono, prihajajočo iz Fedale. Nastopila je tudi oklepna »Jean Barthe«. Z vojaškega gledišča se postojanke v bistvu niso znatno spremenile, s političnega gledišča pa kaže, da je oblast trdno v rokah francoskih oblasti, ne da bi bilo kaj novih poročil o ognjiščih odpadca.

V Alžirju se zdi, da je položaj bolj zmešan. Boji so posebno zagrizeni pri Oranu. Ameriške sile prodirajo ob podpori oklepnih vozil v to mesto in ga skušajo obkoliti, a še vedno srečujejo odpor. Francozi so odklonili ponudbo za premirje, ki jo je poslal poveljnik izkrcanih sil, ter se naprej bore. V Alžirju ter na predelu okoli njega ni važnih novic. Izkrcavalna vojska se je delno pomnožila. Bili so letalski alarmi ter napadi osnega letalstva na pomorske sile. Kar pa se tiče Maroka, Alžira in celo Tunisa, širijo angleške in ameriške radijske postaje hudournik zlaganih in na-

sprotujočih si novic, ki jih prinašajo z najrazličnejših prestolnic ter jim včasih pripisujejo celo očetovstvo Vichyja, očitno zaradi tega, da bi zmešale karte ter zmedle upirajoče se sile v francoski severni Afriki.

Vichy, 11. nov. AS. Ob 21 je francosko informacijsko ministrstvo sporočilo sledeče: Po poročilih, ki so prispela iz Severne Afrike, se da vojaški položaj, kakršen je bil včeraj popoldne, označiti takole: Poročila iz tujih virov, da so Amerikanske čete vkorakale v Tunizijo in da sedaj napredujejo proti Bizerti, so neutemeljena. Ob marokanski obali se je vreme poslabšalo in na Atlantiku nastajajo s tem ovire pri dovažanju ojačenj in oskrbe za ameriške oddelke, ki so se tam izkrcali. Naše čete nadaljujejo s svojimi nastopi brez obotavljanja. Posebno je treba pohvalno podčrtati podporo maroških in oranskih čet in prispevek, ki ga je bojna ladja »Jean Barthe« dala za obrambo Casablance. Mornarica in letalstvo sta na delu navzile izgubam, ki sta jih imela. Pri Oranu so v teku hudi boji. Naše čete dajejo ogoren odpor. Pristanišče je neuporabno. V Casablanci je bil nasprotnik včeraj zadržan in ni mogel napredovati. V marokanskih vodah je

Droblne novice

Koledar

Četrtek, 12. novembra: Martin L. papež in mučenec; Kunibert, škof; Emilijan, spoznavalec; Avrelj, škof; Nil, opat; Livin, škof in mučenec.

Petek, 13. novembra: Stanislav Kostka, spoznavalec; Didak, spoznavalec; Nikolaj L. papež; Brikič, škof; Abo, opat.

Novi grobovi

† V Ljubljani je umrl gospod Alojzij Golob, zvanik državnih železnic v pokoju. Pogreb blagega pokojnika bo v petek, 13. novembra ob pol treh popoldne iz kapele sv. Krištofa na žalah na pokopališču k Sv. Križu. Naj mu sveti večna luč! Zaljubljenim naše iskreno sožalje!

OBSIREN CLANAK

O kmečkem stavbarstvu

Koledar stane le 20 lir in ga naročite čimprej, da ga ne bo zmanjkalo. Ponastiskovali ga ne bomo.

— Prvič pod ničlo. Sv. Martin 11. novembra je letos princel v deželo prvo slano. Ze proti koncu oktobra so bila nekatera hladnejša jutra takšna, da je nastala velika nevarnost za slano, ki pa je bila k sreči vselej odstranjena. Po lepih in toplih novembrskih dnevih v prvi dekadi je sedaj nastopilo nekoliko mrzlejšje vreme. Ze včeraj se je dnevena temperatura zelo znižala napram prejšnjim dnevom: saj je bil zaznamovan nizek temperaturni maksimum, samo +9,6°. Noč je bila jasna. Nebo čisto ko ribje oko, ko se je še prejšnji dan primerno oblačilo. V sredo jutraj pa je živo srebro v toplomeru prvič to jesen zdrknilo pod ničlo. V mesnem zatišju je meteorološki zavod zaznamoval jutranji temperaturni minimum —0,8° C, drugod na prostem, na Barju in v Trnovem so imeli celo —2° C. Barometer je v sredo jutraj začel padati. Zračni tlak je v sredo dosegel 767,8 mm, ki je bil v terek 768 mm, torej za dobri 2 desetinki milimetra nižji. Lani je že 9. oktobra padla jutranja temperatura pod ničlo. Ta dan je bil zaznamovan jutranji minimum celo —5° C. Lani je bil sv. Martin lep in sončen. Zjutraj je bilo +6,4° C, čez dan pa se dnevena temperatura ni mnogo dvignila. Maksimum je znašal le +7,2° C.

— Zanimivosti iz zemljiške knjige. V prvih desetih dneh novembra je zemljiška knjiga zaznamovala le dve posesti spremembi. Ze v bivši Jugoslaviji l. 1940 je bila prodana v okolici neka manjša zemljiška parcela za 4000 din. Prenos lastniške pravice v zemljiški knjigi pa je bil šele sedaj izveden. Posestnik Janez Zajc v Seneberju št. 14 je prodal Ivanu Lazarju, posestniku v Ljubljani, Seneznika ulica št. 14 in Milanu Lazarju, akademiku od tam dve gozdni parceli št. 398 in 399 kat. občina Zadobrova za 172.500 lir. Drugih kupnih pogodb ni bilo zaznamovanih.

— Najden lovski grad Teodorika Velikega. Pri kraju Galeata, ki leži 50 km južnozahodno od Ravanne v provinci Emiliji v severni Italiji, je izkopal nemški arheološki zavod skupno z merodajnimi italijanskimi mesti v Boloni. Pri izkopavanju so našli lovski gradič Teodorika Velikega. Odkrili so ostanke rimske vile iz pozne dobe. Nekateri najdeni stebri v tipičnem slogu 6. stoletja se v gotovostjo lahko pripisujejo bivališču kralja Gotova. Tudi razne izkopane posode so tipične za čase, ko so bili Goti v Italiji. Ostanke kozarcev, marmornate plošče in veliko število kamenčkov od mozaikov kažejo, da je bil ta sedež gotskega kralja sijajno opremljen. Francesco Perri:

— Moja žena je v zastavljalnici. Zelo slabo postopajo z ženami v republiki Nigeriji, kjer mož lahko zastavi ženo kakor pri nas uro ali druge dragocenosti. Može privedejo tamkaj svoje žene v zastavljalnico, vzamejo nanje posojilo in jih rešijo le, kadar pač morejo. Ženske uporabljajo v zastavljalnicah za najrazličnejša dela. Žene, ki so zapadle, prodajo na javni dražbi, kakor pri nas zapadle zastavljene predmete.

— Roparsko tolpo, ki je štela sedem mož, so prišli v Španiji. Med drugim je ta tolpa v pokrajini Leon napadla avtobus in izropala vse potnike.

— Tramvaj povozil telefonsko celico. V vzhodnem delu Berlina je v cestni telefonski celici govorila neka 47 letna vdova, ko je priklonila voz cestne železnice skočil s tira, podrl celico in se ustavil šele 30 m naprej ob svetilnem drogu. Ženi sta bili hudo poškodovani obe nogi in so jo morali prepeljati v bolnišnico.

— Prekajevalec Kolomb in krojač Cezar. Kakor je razvideti iz adresarja za glavno mesto protektorata Češke in Moravske, Prago, živi tam mož z imenom Krištof Kolomb, ki je prekajevalec mesa. Tudi Cezarja imajo v Pragi, ki mu pa ni ime Julij, ampak Ivan. Ta mož je krojač. Pogosto je v Pragi ime Faust, v adresarju pride 25 krat na vrsto.

— Madžarski komunisti pred sodbo. V Budimpešti se je te dni začela razprava proti 60 komunistom, ki so obtoženi, da so poskušali nasilni prevrat obstoječega državnega in družabnega reda. Razprava bo trajala več dni.

— Knjige židovskih pisateljev v Romuniji prepovedane. Po vseh knjigarnah v Romuniji je nabit seznam židovskih pisateljev. Dela teh pisateljev na ukaz propagandnega ministrstva ne smejo več prodajati in jih morajo odstraniti iz šol in knjigarn.

— Zadelati milijon — nedosegljiv. Veliko smolo je imel neki poljski delavec, ki je zadel v loteriji milijon. Ko je hotel dvigniti denar, se je izkazalo, da je njegov sin dotično srečko strgal, ker je bil prepričan, da ne bo nič zadel.

— Jezikovni pouk — most med narodi. Nizozemska nemška skupina prireja v svojem novem haaskem domu vrsto tečajev pod geslom: »Razumemo narod šele, če znamo njegov jezik.« Pri tem gre za nizozemske jezikovne tečaje za Nemce in nemške jezikovne tečaje za Nizozemce. Na željo bodo priredili tudi posebne tečaje za strokovne jezikove. Za študij slovatstva so sestavljene posebne delovne skupine.

— Krava se je zastrupila. V Erbachu, nemško okrožje Kreuznach, se je v nekem hlevu odtrgala krava in prišla do vreče, v kateri je bilo sredstvo za pobijanje krompirjevih hroščev. To pa je kravi tako škodilo, da so se pojavili znaki zastrupljenja in kmalu nato poginila.

— Artistka padla s trapeza. Med predstavo je padla znana nemška artistka Lotte Mahr z visokega trapeza. Hotela se je ravno pognati in je visela z enim kolenom, z glavo navzdol, na trapezu, ko se je druga noga, ki je bila prosta, zapletla v vrh, ki je vrgla artistko na na tla. Čeprav je bil padec na videz zelo nevaren, se je Mahrova le nekoliko poškodovala na glavi in se je čez eno uro spet pokazala občinstvu, ki jo je burno pozdravilo.

Ljubljana

Prva slana in življenje na trgu

Ljubljana, 11. novembra.

Danes, na dan sv. Martina, je zjutraj pokrila polja in travnike prva slana, ki so se je vsi vrtnarji, zelenjadarji in drugi obdelovalci zemlje, dalje vsi ljubitelji in gojitelji rož dolgo otepal in so bili gotove dneve, ko so bile noči jasne in hladne, več ali manj v strahu, da jim bo slana uničila in posodila razne rože, ki so bile za praznik Vseh svetnikov namenjene za okrasitev grobov. Vedno pa so čez noč nastajali vremenski preobrati, ki so odstranjevali to nevarnost in smo tako dolgo vlekli naprej, da je slana letos razmeroma prav pozno nastopila. Kakor o Uršuli, tako pravijo ljudje tudi o Martinu, da rad prinese čez tri dni spremembo vremena, čež ali sneg. Na trgu so danes ženske prav živahno razpravljale o tej prvi slani in pripominjale: »Martin nam prinese čez tri dni belo odejlo! Naj bi se ne uresničila taka vremenska prerokovanja! Stare in izkušene branjeve pa so dostikrat dobre vremezarice in napovedovalke vremenskih sprememb.

Lani je prva slana padla že 14. oktobra, ki je mnogo škodovala poznojesenski ajdi, pa je tudi posodila po vrtovih in nasadih mnogo dalj in salvij, ki so najobčutnejše proti vsakemu, najmanjšemu mrazu.

Druga novembrska sreda je prinesla srednjo živahnost na trg. Prvi otok je bil do polovice, drugi živilski otok za zelenjavo pa popolnoma zaseden od branjev in prodajalk zelenjave. Te je bilo veliko na izbiro. Trnovčanke in Krakovčanke se kar kosajo, katera bo postavila na trg lepšo zelenjavo in vrtnino. Vsega je bilo dovolj in po maksimalnih cenah. Največje zanimanje vlada za zeljate glave, ki gredo hitro v prodajo. Mnogo je na izbiro uvožene, pa tudi domače cvetače. Tudi čebule je dovolj, s katero se praktični ljudje primerno zalagajo. Na prodaj je bilo spodaj na prvem otoku nekaj domačih jabolk po določenih cenah. Z jabolki se mešani še vedno dobro zalagajo. Nekateri so jih dokaj nasušili. Ponekod so na prodaj tudi suhe hruške.

Na gobjem trgu je bilo danes živahno. Na raznih klopih v treh vrstah so bile razvrščene gobe. Prevladovala so sivke ali razvrščene gobe. Med ljubljanskimi gospodinjami največje povpraševanje, kajti te gobe so že od davna zelo priljubljene. Mnogo je sedaj že tudi lepih in mladih štorov, ki jih zgovorne prodajalke na vse načine priporočajo, kakor n. pr.: »Gospa! Le kupite jih! So dobre gobe. V juhi izborne!« Zanimivo je, da sedaj organi tržnega nadzorstva, ki so se strokovno poučili o poznavanju vseh vrst gob, vsako jutro pregledajo nabiralnik vse na trg prinese gobe ter izdajo posebno potrdilo o tem pregledu. Tako se najbolj obvarujemo pred nakupom neužitnih in strupenih gob!

*

1 Pastoralna konferenca duhovnikov mesta Ljubljane bo v sredo, dne 25. novembra 1942 ob 15.30 (ob pol 4) popoldne v škofiškem duhovnem semenišču.

1 Neimenovana bolnica je podarila 2000 lir za kirurško kliniko. — Najlepša hvala.

1 Podaljšanje rumenih legitimacij upokojenih žel. uslužbenec rentnikov in njihovih rodbinskih članov se vrši na postaji Ljubljana gl. kol:

Dne 2. XII. 1942 od črke A-vklj. G.
Dne 3. XII. 1942 od črke H-vklj. M.
Dne 4. XII. 1942 od črke N-vklj. S.
Dne 5. XII. 1942 od črke T-vklj. Z.
Dne 9. in 10. XII. 1942 za zamudnike.

Na postaji Ljubljana—Šiška:
Dne 17. XII. 1942 od črke T-vklj. Z.
Dne 14. XII. 1942 od črke A-vklj. G.
Dne 15. XII. 1942 od črke H-vklj. M.
Dne 16. XII. 1942 od črke N-vklj. S.
Dne 18. XII. 1942 za zamudnike.
Na postaji Ljubljana—Rakovnik:
Dne 19. XII. 1942.

Na postaji Zalog: dne 21. XII. 1942.

Opozarjamo žel. upokojene, da se nemudoma zglaste pri šefih pristojnih postaj, kjer dobe ostala splošna navodila.

1 Obrtnike, ki so do sedaj prejeli malo gorilni špirit, vabimo, da dvignejo nakaznice za oktober pri odseku za obrtništvo v Copovi ul. 1 do 25. t. m. Mizarski mojstri morajo dokazati potrebo špirit za mesec november z naročilnicami za delo. Tudi dosedanjim upravičencem frizerske stroke dobijo nakaznice za špirit pri odseku za obrtništvo do gornjega roka.

1 Trgovci in pekarni s poročila mestni preskrbovalni urad, da bo začel deliti nakazila za blago, ki ga potrebujejo za mesec december, v ponedeljek 16. t. m., tako da pridejo ta dan na vrsto trgovci z začetnimi črkami A—J, v terek

Z nekega italijanskega letalskega oporišča: Lovsko letalo se pripravlja za odlet nad sovražnikove bojne črte

S Spodnjega štajerskega

V Mariboru so umrli: delavec Ivan Drozg, star 75 let, 78letni ravnatelj nemškega dijaškega doma v pokoju Alojzij Serpp in 73letni delavec Šimen Cenc. V Račah je v visoki starosti 85 let umrla zasebnica Marija Pohar, roj. Bevk, na Raki pa Anton Naglič.

Nesreče. Pri nakladanju opeke v Leitersbergu pri Mariboru se je ponesrečil 52letni delavec Rafael Salamon; razbit ima nos in preklano spodnjo ustnico. — 34letnega delavca Franca Odra je v Mariboru zadelo gugalnica in ga močno poškodovala na glavi. — Posestnikova hči Marija Pogorelnik je s šivanko v roki padla. Pri tem se ji je šivanka zadrla v roko in se odlomila. — Levo roko si je pri delu zmečkal 46letni mizar Ivan Štolc iz Maribora.

Z roko v sadno stiskalnico. 19letna poljedelska delavka Ljudmila Strnad, zaposlena v Pesnici pri Mariboru, je pri stiskanju sadja prišla z roko v stiskalnico, ki ji je odtrgala vse prste. Prepeljali so jo v mariborsko bolnišnico.

Naročite Slovenčev koledar!

Stane le 20 lir. — V njem bo obilo čankov zanim vseh in koristnih za meštana in deželana

Iz Hrvaške

Delovanje Društva sv. Pavla v Zagrebu. Pred kratkim ustanovljeno Društvo sv. Pavla v Zagrebu je že v začetnih mesecih svojega obstoja razvilo zelo živahno delavnost. Pred dnevi je bil v Zagrebu sestanek začasnega društvenega odbora, na katerem so društveni funkcionarji ugotovili, da se je v društvu v tem kratkem času vpisalo 62 članov, ki so vsi vplačali svoje vloge. 56 rednih članov je vplačalo po tisoč kun, šest utemeljiteljev pa po deset tisoč kun. Društvo sv. Pavla je v zadnjem času dobilo tudi ustanovo v znesku 97.500 kun. Društveni odbor je nadalje na svoji seji ugotovil, da so vsa prva dela za prevzem knjigarne »Narodna prosvjeta« gotova in bo ta prevzem izvršen prihodnje dni. Knjigarna se bo odslej imenovala »Založna knjigarna Marulič«, ki bo tudi v najkrajšem času v svoji založbi izdala dve prvi knjigi in to »Pridige g. dr. Peniča« in »Zakaj verujemo?« od prof. dr. Vuce. Društvo sv. Pavla deluje v sklopu raznih drugih organizacij pod okriljem Katoliške akcije ter ima predvsem nalogo širiti katoliško kulturo med hrvaškim narodom.

Proslava 700letnice proglasitve Zagreba za svobodno in kraljevsko mesto. Dne 15. t. m. bo v Zagrebu slovesna proslava 700letnice, odkar je bil Zagreb proglašen za svobodno in kraljevsko mesto. Zjutraj tega dne bo hrvaški metropolit in zagrebški nadškof pri sv. maši blagoslovil nov prapor Društva Zagrebčanov, zvečer istega dne bo pa slovesna proslava v hrvaškem državnem gledališču.

Gospodarska združitev Posavine z Moslavino. Pri Stazi pri Bobovcu so hrvaške tehnične oblasti postavile 56 m dolg hrastov most čez reko Sunjo. Z mostom je dobila Posavina dobro gospodarsko zvezo z Moslavino.

Imenovanje ravnatelja za glavno ravnateljstvo za splošno narodno vzgojo. S Poglavnikovim odredbo je imenovan za ravnatelja za glavno ravnateljstvo za splošno izobrazbo v prosvetnem ministru dr. Mihojil Katanec, svetnik stola sedmorice v Zagrebu.

Iz Srbije

Nedičev govor Srbom po preosnovi svoje vlade. Po zadnji preosnovi svoje vlade je imel srbski ministrijski predsednik Nedič prejšnjo nedeljo na belgradskem radiu govor o nalogah svoje nove vlade. V svojih izjavah je Nedič zopet ostro obsodil prejšnje politike, za katere trdi, da so s svojim početjem spravili Srbijo v sedanje težko stanje. Omenja tudi lankolezne nemire v notranjosti dežele, razna pustošenja in uničenja ter zagotavlja Srbe, da bo nova vlada že v kali brezobzirno zatrla vsak poskus novega najmanjšega nereda v deželi, pa naj pride od katere koli strani.

Uničevanje uporniških elementov tudi v Banatu. Policijski predstojnik v Banatu je izdal proglas na ljudstvo, v katerem ga poziva na borbo za uničenje zadnjih ostankov uporniških elementov, ki so do sedaj skrivali po koruznih poljih in posebnih gospodarskih poslopih zunaj vasi in naselij. Pri tej akciji mora sodelovati vsakdo. Za glavno vsakega upornika je razpisana denarna nagrada. Za voditelje izgnanikov in prevratnikov je nagrada večja.

Srbski jezikovni tečaj v Nemški znanstveni akademiji. Nemška jezikovna akademija v Belgradu je za svoje člane uvedla tudi posebne srbske jezikovne tečaje.

Nemško vojaško gledališče v Belgradu v novih prostorih. Po modernizaciji vseh prostorov, posebno pa samega odra, v srbskem gledališču pri Kneževem spomeniku v Belgradu, se vrše v tem gledališču sedaj vse srbske drame in operne predstave. V dosedanje prostore srbske drame v gledališču na Vračju, kjer je bila do preselitve v nove prostore, tudi stara skupščina, so se pa vselilo nemško vojaško gledališče.

Naznanila

GLEDALISCE. Drama, Četrtek, 12. novembra ob 16.30: »Gradbenik Solnes. Premiera. Red Premierski. Petek, 13. novembra ob 15: »Obe nas...« Iven. Zlatane cene od 15 lir navzdol. — Sobota, 14. novembra ob 16.30: »Gradbenik Solnes. Red B. — Nedelja, 15. novembra ob 16.30: »Princesa in pastirček. Otroška predstava. Zlatane cene od 10 lir navzdol. — Ob 15: »Obe nas...« Opera: Četrtek, 12. novembra ob 16: »Svevilski brivci. Red Četrtek. — Petek, 13. novembra: Zaprti. — Sobota, 14. novembra ob 16: »Traviata. Iven.

ROKODELSKI ODER. Kdo si danes ne želi lepših sanj o sreči in veselju? Pridite prihodnjo nedeljo na Rokodelski oder in uživati boste pravljico, v kateri zmazata ljubka prirodnost in dobrota. Pa vender se ta pravljica ne začne z: »Zivela je nekoč...« »ROKSI«, kot je komediji naslov, se živi in njena pravljica je resnična, saj se dejanje odigrava v svetu sodobne Amerike. Vsem, ki hlepe po žarku veselja, želimo svidenja pri »ROKSI«.

RADIO. Četrtek, 12. novembra. 7.30 Lohka glasba 8 Napoved časa — Poročila v italijansčini — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovensčini — 12.45 Komorna glasba — 13.00 Napoved časa — Poročila v italijansčini — 13.10 Pet minut gospoda X — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovensčini — 13.29 Izmenjalni koncert z Nemčijo — 14 Poročila v italijansčini — 14.15 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijance — Pisna glasba — 15 Poročila v slovensčini — 17.15 Koncert vodi dirigent Troneš — 19.30 Poročila v slovensčini — 19.45 Simfonična glasba 20 Napoved časa — Poročila v italijansčini — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovensčini — 20.30 Vojške pesmi — 20.45 Preludij, intermezi in plesi iz znanih oper — 21.15 Predavanje v slovensčini — 22.25 Koncert vodi dirigent Mavrice — 22.30 Zanimivosti v slovensčini — plošče — 22.45 Poročila v italijansčini.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Bleiweisova cesta 6, mr. Hočevar, Celovška cesta 81, 62, in mr. Garts, Moste, Zaloška cesta 47.

POIZVEDOVANJA. Izgubila sem zapetno uro na modrem usnjatom traku od Kolizejske ulice čez Sentjakovski most po Gallusovem nabrežju na Stari trg in prošim najditelja, da jo odda proti nagradi v upravi »Slovenec«.

Izgubil je solarske nalivno pero, rdečo in črno-progasto, od učiteljskega do kavarne Tabor, in prosi najditelja, da ga odda v upravi »Slovenec«.

Nasli smo 4 ključa. Kdor jih je izgubil naj se zglasti na Miklošičevi 10.

„Očka, naredi nam mlinček! ...“

Pa ne samo mlinček, tudi pristni slovenski klonotec, dalje zmaja in piščal, nešteto d obnarij iz papirja in vžigalnih skatel, iz ko-tanja, žetola in drugih dobrot — vse to in še marsikaj drugega bosta znala narediti očka in mamica svojim malčkom, ako si omi-lita svojevrstno novo zbirko iger in razvedril v družini, ki je izšla v Slovenčevi knjižnici pod naslovom **Veselia dom** v treh delih-knjigah! — **1 del že lahko dobite po vseh knjigarnah in trafikah.** Kdor pridobi 5 novih naročnikov na »Slovenčovo knjižnico« bo sam dobival knjige zastoj

Nekaj za mlada srca

Gluhonemi otrok

Na oknu grajskega stolpa v starem Križnem gradu se je pojavilo belo obličje. To je bila Uršula, grajska gospe. Drhtečega srca se je razgledovala po okolici, ali se nihče ne bliža gradu. Na široki postelji je na belih rjuhah ležal njen edini sin, mladi grof Jeronim. V deželi je divjala vojna. Grof se je bil hrabro bojeval, a je bil težko ranjen. V varstvu noči se je bil do smrti izrpan, zatekel skozi gosto šumo v grad svojih očetov, da bi ondi umrl. Starka ga je bila e pomnožjo starega hlapca, edinega varuha, ki ji je bil

»Sami smo,« je mirno dejala starica.

še ostal, zanesla v sobo grajskega stolpa in ga položila v skrito posteljo. Ko je ohladila in obvezala njegove hude rane, se je mrzlica polegla, toda zaradi izgube krvi je bil tako oslabiljen, da je nepremično ležal na blazinah. Ali se mu bliža

poslednja ura? Ali pa bo Bog uslišal njene vroče prošnje in podelil sinu zdravje? Da bi ga le sovražniki ne zasledovali do tui Če bi ga tu našli, bi ga brez usmiljenja odvedli e seboj.

Daljni večerni oblaki so plamtili in šipe so bile od njih vse rdeče. Krvavo je žarelo krog nazobčanih okenskih obokov. Grofinja se je sklonila k sinu in je z bridkostjo poslušovala slehernemu dihljaju. Tedajci se je od vhoda začel droben glas: »Ali je očka tu?« Njegov otrok! Njegov edini sin! Njegovo iskreno ljubljeno ženo mu je pred meseci, ko je bil zunaj na bojišču, vzela smrt.

Cuj! Ali ne topotajo konji? Takrat je stari hlapec planil v sobo. »Pet jezdecov je pred vratil.« Grofinja je s trdnro roko zaklenila skrivna vrata za k postelji, prišla je štiriletna fantka za roko in je brž odhitela za hlapcem nizdol.

»Kje je graščak?« Trdo, kot udarec z bičem se je zasekal glas v temo.

»Sami smo,« je mirno odvrnila svotasa starka. Sovražni častnik je pogledal v njen plemeniti obraz, opazil je trdno voljo v očeh zvestega služabnika in je čutil, da od teh dveh ne bo ničesar zvedel. Okrenil se je k spremstvu: »Preiščite ves grad!« Vedel je pa, da ne bodo ničesar našli. Tedajci je zapazil otroka. Porogljiv nasmeh mu je spreletel obraz. Vzel ga je v naročje in se je oddaljil z njim. Izpraševal ga je, se šalil z njim, ga ljubkoval, toda otrok ni znil ne besede.

Grozeče je vprašal grofinjo.

»Zakaj ne govori?«

»Odvrnila je: »Ker je gluhonem.«

Tedaj je srdito zavpil: »Če ne govorite resnice, boste mrtvi in grad bomo zažgali!«

Kazal je otroku zlate prestane in verižice, prigorjaval mu je s slaščicami in mu je obljubil, da bo vse njegovo, če epregovori le eno samo besedico. Grozil mu je, suval ga je in ga tepel, a otrok je ostal nem in je tako rešil svojcem življenje in dom.

S kletvijo je sovražnik odjezdil izpred grada.

Tri basni

Gosenica je imela veliko dela. Morala se je prežreti od lista do lista. Nič ni utegnila gledati okrog sebe; samo žrla je.

»Kaj nisi nikoli sita?« jo je vprašal lepi metulj, ki se je pozibaval na cvetici. »Le zakaj si ti sploh na svetu, ko si tako grda!«

»Zato, da bom nekoč to, kar si zdaj ti,« je rekla gosenica in je žrla dalje.

»Ti hočeš biti meni enaka? Le kaj si domišljaš!« je dejal metulj in je odrftotal.

Petelin je bil prekrasen. Imel je velik, rdeč greben in ponosen rep in najraši je stal na gnojišču, in kokoši so ga občudovale.

»Jaz vodim življenje,« je dejal. »Če jaz ne zakikirikam, sonce ne bi vželo in nič ne bi raslo in vi vsi bi od lakote pomrli in zmznili.«

Pišče pa tega ni verjelo.

»Bom že dokazal,« je zavpil jezno petelin.

»Nič ne bom zapel, pa sonce ne bo vželo in ti boš poginil in boš tako kaznovan!«

Ko se je zdanilo, je petelin vtaknil glavo med perje in je imel zaprte oči in kljun.

Ni zakikirikal, prav nič ne, a sonce je navzlic temu vželo.

»Nekdo mi je moral prevzeti moje petje, pa je poklical sonce,« je zavpil in je nato ponosno korakal po gnoju, kjer mu je bilo najbolj všeč.

Želva je bila majhna in iako stara. Počasi je lezla po brdu navzgor. Lev je ležal s smrčkom na svojih šapah in je opazoval težavno plezanje želve.

Tedajci se je pred želvo pojavil človek.

»Uaaa,« je zavdehal lev.

Človek je prislubnil, zagledal leva in je z glasnim krikom stekel navzdol in izginit za brdom.

»Pa res nisem vedel, da se ljudje želve tako bojijo,« je pomislil lev in je še enkrat zavdehal.

Vetrnica

V jesenskih dneh je vetrnica lepa igrača. Vzameš malo trskega papirja ali lepenke in izrežeš 12 cm v kvadratu in še okrogel listič v premeru 2 cm. Iz vsakega kota v kvadratu potegneš črto v nasprotni kot. Tako dobimo sredino. Nato zarežemo po črti proti sredini do 1 cm pred sredino. Štiri vogale, ki so na levi od zareze, zapognemo, tako da pridejo štirje konci v sredino. Potem vzamemo bučico, ki jo zabodemo najprej skozi okrogli listič in nato skozi štiri zapognjene vogale. Vetrnica je narejena. Bučico zabodeš v palčico in potem se vetrnica veselo vrti v vetru. Če vzameš barvast papir, bo vetrnica še lepša.

Ljubljansko barje v preteklosti

Ze omenjena posvetovalna komisija se je sestala 8. maja 1832 pod predsedstvom takratnega okrožnega glavarja Flucha pl. Leidenkrona. Njeni člani so bili: lokalna osuševalna komisija, odposlanci e. kr. pokrajinskega drž. knjižništva, Kmetijske družbe in mestnega magistrata, zastopniki na Barju udeleženi dominijski in občin. Komisija je v bistvu sklenila: napravo dveh glavnih odvodnih kanalov na južni in zahodni strani Barja; popolno odstranitev zatvornišnih naprav v Gruberjevem prekopu; razširjenje tega prekopa in izkopa velikih gramoznih plasti pri nekdanjem mlinu na Selu. Tem predlogom je bila priključena prošnja za kritje stroškov iz državne blaginje, dominij in občine pa so se obvezale za brezplačno delo.

V maju 1832 je bil cesar ponovno v Ljubljani in si je ogledal osuševalna dela na Barju. V tem letu tudi nadvojvoda Ivan in leta 1833 državni in konferenčni minister grof Kolowrat. Leta 1834 je bil odposlan dvorni stavbni svetnik Hermenegild Francesconi k novi komisiji za osuševalna dela v Ljubljani. Ta komisija je imela seje 12. in 16. maja 1834 pod predsedstvom deželnega guvernerja barona pl. Schmidburga in je obravnavala predloge prejšnje komisije 8. maja 1832. Dvorni stavbni svetnik Francesconi je zavzel načrt glede poglobitve Gruberjevega prekopa in je vztrajal na načrtu Schemerla pl. Levtenbacha, da je treba poglobiti rečno strugo Ljubljaničice. Ze 11. oktobra 1836 je izšel ukaz, da naj se zajezi reka, poglobi rečna struga skozi mesto in predmestja z napravo 12 sežnjev širokega, na bre-

Miki — junak!

Hej, prijateljčki, poznate, morda radi ga imate Mikija, pedenj možička, sivobralega otročička?

Midva sva ti znanca stara, dolgo, dolgo se poznavamo skoraj da ni več resnice... Naj povem že kaj od strica?

On dan je na košenjci zadremuhal mali Fricel, o bonbončkih, o poganeh sanjal je, o novih hlačah.

Na kobilici naž Miki mimo jahal je, ko vzhdi iz senene ga kopice vržejo brž na nožice.

No, če treba je pomoč... Miki hitro se odloči brž v seno se on zarije, da nesrečo vso odkrije.

Ali jojme, glej ga spaka! Potegavščina ti taka! Miki, se le posmehuje, maščevanje sladko snuje.

Dolgo bilko v roko vzame, Frica ščegetati jame; to možiček se raduje da trebušček poskakuje.

Frica kiha, kiha, kiha, res je smešen ta Pavliha, brani se, otepa, suje, se kotali in utruja,

da bi rešil se sovraga, ki ga z mečem ostrim zhada, Miki vstraja na bojišču skrit v enenem zaklonišču.

Končno se pa le oglasi, in nauk ta modri se razglasi: »Dan za delo, noč za spanje, to le pravo je ravnanje.

Dečkom pa, ki so kot ti, očka hlačke izpraši! Zda pa druge ni izbire, dalje moram — brez zamere!«

(Ljudmila Seškova.)

Slovenski pregovori o megli

Sv. Martin oblačen ali meglen, pride zima voljna kot jesen.

Sv. Vida meglica, pride po vino in pšenico.

Vidove megle se žito boji, če Murčar jo vidi, o žetvi dvojji (obupuje).

I. Šašelj.

Poskus z rdečim zeljem

V jeseni začare gozdovi v prekrasnih rumenih, rjavih in rdečih barvah. Od kod je nenkrat prišla v prej zelene liste ta čudovita barva?

V kraljestvu rastlin poznamo najbolj razširjeni barvili rastlinsko zeleniko — klorofil in svetli modro — antokijan. Ni sicer samo eden antokijan, marveč jih je cela skupina, ki so si med seboj več ali manj podobni. Antokijan najdemo v modri barvi zvončnice, spominčič, svišča; v rdeči barvi vrtnice, maka, jabolk in češnji; v vijolični barvi vijolice in drugih cvetov. Gotovo vas bo zanimalo, kako je mogoče, da eno in isto barvilo da vsaki rastlini drug videz barve.

Če vzamemo list rdečega zelja, ki vsebuje zelo veliko, lahko izločljivega antokijana in ga razrežemo ter damo v vročo vodo, bodo celice zaradi vročine odmrle, antokijan pa se bo izločil in vialičasto pobarval vodo. Ako kanemo v to vodo nekaj kapljice solne kisline (prav tako lahko vzamemo drugo kislino, n. pr. kis), se spremeni prej vijoličasti antokijan v rdečega. Ako prilijemo sedaj rdeči vodi nekaj amonijaka (vzamemo lahko tudi kuhinjsko sodo), dobi antokijan zopet vijoličasto barvo nazaj. Pa dolimo še nekaj amonijaka. Prej vijoličasta barva se spremeni v modro ali zeleno. Zeleno barvo smatramo za mešanico modre in rume. slednjo pridobimo z mešanjem flavonov (ki je tudi rastlinsko barvilo) z alkalijami.

Iz poskusa razvidimo, da dá spoina antokijana s kisljinami rdečo in z alkalijami modro barvo. Nevtralna oblika pa je vijolična.

Tudi v prirodi vidimo, kako se antokijan spreminja. Cvetovi pljučnika, spominčice, gadova in še vse polno drugih rastlin imajo v začetku cvetni popek rdeč, kasneje postane cvet vijoličast in na zadnje pomodri. Celčni sok se je spremenil iz kislega v alkalnega, odtod sprememba antokijana.

Če podržimo za trenutek cvet spominčice nad dimom goreče cigarete, postane cvet zelen. Zakaj? V cigaretnem dimu je amonjak, ki spremeni prej modri antokijan v zelenega. Isti poskus lahko izvršimo na dišeči vijolici. Ako postavimo šopek vijolice pod steklen zvonec,

Balada o pingvinu

Iz Aucklanda je prišel pingvin, ni vedel ne zakaj, kako. Težko mu je bilo, hudó, radoveden bil je, kaj bo z njim.

Ves svet na vožnji se mu zdel je nor, vse hitelo je po ladji dol in gor. A ko so dali ga v zoo, je videl, da tu ne bo hudó

Ko celó prišel je še čuvaj in dal mu rib je založaj, se razveselil je na moč in ni si želel nikdar proč.

pod katerim se nahaia tudi posodica z amonijakom, cvetje pozeleni; če pa vlijemo namesto amonijaka močno kislino, postane cvetje rdeče. To zanimivo spreminjanje antokijana so praktično uporabili vrtnarji, ki vijoličaste cvetove slamnice (xeranthemum anum) pomakajo v razredčeno solno kislino, da postanejo cvetovi rdeči. Tako pobarvane slamnice uporabljajo za vence.

Z antokijanom pa lahko delamo še druge poskuse. Če zažgemo pod rdečo vrtnico vžgalico, ki bo napravljena iz žvepla, spremeni vrtnica svojo barvo v belo ali pravilneje rečeno antokijan izgubi barvilo in postane bel. Nekaj minut nato po postane cvet zopet rdeč kot je bil prej. Tudi ta način spreminjanja barve je koristil vrtnarjem.

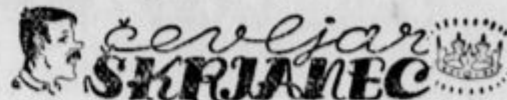
V primeren zabojček, ki se da dobro zapreti, zlože na lesene klinčke sveže narezanih aster vseh barv. Pod njimi zažgo nekaj žvepla, da se razvija žveplov dvokis. V zaprtim zabojčku umori žveplov dvokis cvetove ter jih napravi bele. Čez 24 ur vzamejo pomorjene bele cvetove aster ven in jih obesijo na vrvico. Tu zabode beli cvetovi zopet svojo prvotno modro, vijoličasto ali rdečo barvo in ohranijo pri sušenju normalno obliko. Ker so cvetje oziroma celice pomorjene radi žveplevega dvokisa, ne morejo narediti nikakih odložitnih

plastil med cvetjem in drugimi cvetnimi deli in zaradi tega tudi posamezni cvetni listki ne odpadejo. Ko je cvetje popolnoma suho, ga shranijo, da ga uporabijo za umetne šopke.

Antokijan pa se spreminja tudi zaradi toplote. Pozimi cvetoča spominčica (Mvosotis distiflora) ima pri 5—7° C cvetove rdeče, pri višji toploti modro-vijoličaste ali popolnoma modre. Španski bezeg, ki ga silimo v rastlinjakih, dobi pri toploti 30° C bele cvetove, prav tako tudi sobne primule (primula sinensis).

Cikorija (cichorium intybus) ima kot nebo modre cvetove, ki pa poblede, preden se zapro, nazadnje pa so popolnoma beli ali rahlo rožnati.

Tudi pri raznih okrasnih slakih opazimo slične spremembe, da je cvetje jutraj, opoldne in zvečer drugačne barve.

68.

GROF JE LEŽAL V JEČI KOT MRTEV, KAJTI V TEH DNEH, ODKAR MU JE UBEŽALA PRINCESKA, MU NIHCE NI PRI-NESEL HRANE, PA JE OMAGAL SKRJEANEC IN TOVARIŠ STA GA NATO PRENELA V PRVO NADSTROPJE.

69.

KO SE JE PREBUDIL IZ NEZAVESTI IN OKREPČAL, JE PONUDIL RESITELJEMA DENARJA, KOLIKOR HOCETA VZETI IZ GRADU, PA GA NISTA HOTELA, PUSTILA STA GA SAMEGA.

Na čelni strani:

Quos Ad Conservandam Grati Animi Memoriam
Ob Labacensem Anni CIOCCCCXXI Congressum
Civitas Destinaverat Sumtus
Hos Benignissimo
Francisci I. Imp.
Nutu
Ad Reassumendam
Paludis Derivationem
Impendere Agressa Est
Anno CIOCCCCXXIII

Na vzhodni strani:

Opus Patriae, Profuturum
Pridem A Gab. Gruber
Inchoatum
Sed Injuria Temporum
Interruptum

Na zadnji strani:

Quo Iam Eminentiori Loço
Faustum
Franciscus A. I. Et Carolina Aug.
XVI. Cal. Sept. MDCCCXXV.

Na zahodni strani so pozneje dodali napis:

Toliti Aggeres
Aquae Lapsus Reprimentes
Et
Purgatus Fluminis Alvus
Dum Regno Illvriae
Praefuit
Jos. Cam. Baro Schmidburg
Labacensis.

K O N E C.

